

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Oredniški in upravniški prostori: 2657 E. Lawrence av.

Office of publication: 2657 E. Lawrence av. Telephone: Lawrence 4635.

LETO—YEAR XIV.

Chicago, Ill., četrtek, 18. avgusta (Aug. 18) 1921.

Subscription \$2.00 Yearly.

ŠTEV.—NUMBER 191.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 3, 1917, as file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1916.

DELAVSKA ODLOČNOST JE PREPREČILA ZNIZANJE MEZDE.

VODITELJI ORGANIZACIJE VOZNIKOV SO PA PRI TEM PREJELI DOBRO LEKOJO.

Stavka je trajala samo petnajst ur in podjetniki so se podali.

New York, N. Y. — Ako so člani organizacij 282 in 807 Mednarodne bratovščine voznikov pametni, tedaj prav zanemarljivo ne izvolijo nobenega sedanjega odbornika več pri prihodnjih volitvah v odbor, kajti zadnji spor je pokazal tako jasno, da so bili nekateri odborniki na strani podjetnikov, da boljega dokaza ni treba.

Podružnici štejeta okoli dva tisoč dve sto članov. Članstvo je sklenilo z ogromno večino, da odgovori s stavko na zahtevo United States Trucking kompanije, po kateri se mezza zniža za štiri dolarje na teden. Unijaki voditelji so pričeli takoj gobezdati, da je stavka nelegalna, obenem so pa še namignili, da bodo sprejeti v organizacijo vsi stavkokaži, ki jih kompanija zapolni, da tako nauče voznike discipline.

Ali nekaj se je zgodilo. Kaj, to je seveda tajnost, kajti gobezdavi odborniki zdaj molče, zakaj so kar čez noč spremenili svojo taktiko. Ko se je vršila prihodnja seja, je predsednik organizacije nepričakovano nameraval, da se bo organizacija hujševala do konca proti snižanju meze. Članstvo je to nameravo sprejelo z odobravanjem. Takoj je bila stavka oficijelno sankecionirana, ki je trajala samo petnajst ur, da so zmagali vozniki. Sklenjena je bila nova pogodba, po kateri prejema vozniki staro mezo in odpravljen je določba v pogodbi, po kateri je imela vsaka stranka proglasiti, da je pogodba potekla, ako je o tem obvestila nasprotno stranko trideset dni naprej. Tedenska meza znaša za šoferje pet in trideset dolarjev na teden, za navadne voznike pa eden trideset dolarjev.

Ob času, ko je bila United States Trucking kompanija priključena podpisati novo pogodbo z organizacijo voznikov, se je odigraval znamenit dogodek. Podjetniška organizacija Van Owners' Association, za katero dela približno petnajst sto delavcev in voznikov, je znižala tedensko mezo za štiri dolarje, ker delavci in vozniki niso organizirani.

AVSTRALCI SE BRANJO PLAČATI DAVEK.

Sydney. — Stanovaleci severnega teritorija Avstralije se zoperstavljajo, da bi plačali davek; ker pri vsem tem nimajo nobenega zastopstva v parlamentu.

Politično zastopstvo v parlamentu se jim zabranjuje iz vzroka, da prebivalstva tega teritorija ni zadosti, da bi lahko pošiljalo svojega reprezentanta v parlament. Prebivalstva je konaj 2,500 oseb.

Več njih, ki so se branili plačati davek je že po zaporih. Ko je obiskal minister za ta teritorij one naselbine, je bilo, kakor bi vili olje na ogenj in komaj se mu je posrečilo razjarjeni masi v neki policijski čoln. Ko je odpeljal čoln, so skusili častniki z njih kapelo na obrežju igrati "Bog ohrani", toda ta je zaigrala drugo o "rudeči zastavi" in prebivalstvo je pelo vsebinsko pesmi. Znamenito je, da so tudi matrosi pomagali pri petju.

95 odstotkov teh delavcev je stavkojočih unionistov, ki so izjavili, da ne plačajo nikakih davkov in tudi nočejo priznati zakonov parlamenta, tako dolgo, da bodo imeli direktno politično zastopstvo.

KONGRESNICA NE MARA ŽENSKA NA RAZOROŽITVENI KONFERENCI.

Washington, D. C. — Miss Alice Robertson, edina kongresnica, je v torek izjavila, da nobena ženska ni sposobna za delegatino na razorožitveni konferenci. Po njenem mnenju je to delo samo za moške. Harding je imenoval Hughesa in senatorja Lodge delegatoma, ki bosta zastopala Združene države. Kdo drugi bo še imenovan, ni znano.

5.735.000 DELAVCEV BREZ DELA V AMERIKI.

Tako se glasi poročilo vladnega tajnika za delo, ki je predloženo senatu.

TOVARNIŠKI DELAVCI NAJ BOLJ TRPE.

Washington, D. C. — Število brezposelnih oseb v Združenih državah se računa na 5.735.000. Tako poroča tajnik za delo Davis, ki je v torek predložil svoje podatke senatu na zahtevo rezolucije senatorja McCormicka iz Illinois, ki je bila sprejeta pred nekaj tedni.

Davis poroča, da to število še ni popolno, toda lahko se reče, da se bližamo položaju leta 1914, ko je bilo sedem milijonov brezposelnih delavcev v Združenih državah. V nekaterih industrijskih krajih je položaj enak onemu leta 1914, v drugih je pa še slabši.

Davis ne more povedati koliko je dozuljenih vojakov med brezposelnimi, niti ne ve, koliko je žensk. Podal je le okrogle številke, katere je priredil Ethelbert Stewart, glavni statističar v departmentu za delo.

Na podlagi Stewartovih statističnih podatkov se število brezposelnih delavcev deli po industrijskih takole: tovarniški in mehaniški industrije (vključno stajbinske stroke) 3.900.000, rudniki 250.000, transportacija 800.000, trgovina in pisarne 450.000, hišna dela in osebne službe 335.000; skupaj 5.735.000.

Tovarniških delavcev brez dela je bilo koncem junija približno v Illinoisu 203.000, v Ohiju 204.000, v Pennsylvaniji 371.000, v Michiganu 108.000, v Wisconsinu 78.000, v Indiani 79.000, v Minnesoti 37.000 in Iowi 25.000.

Sharon, Pa. — Tovarne v tujaknjem jeklarskem okrožju in v Youngstownu se počasi odpirajo. Nekateri tovarne so pričele obratovati po dolgem času s polno kapaciteto.

PTICE POVZROČILE TEMO.

Gloversville, N. Y. — Veliko število nekih črnih ptic, ki so se kake dve milj od tu spustile na močno električno žico, so povzročile, da se je žica prekinila in je od tega na stotine pticov poginilo. To je tudi povzročilo, da so bili prebivalci v Gloversville, Johnstownu in v drugih krajih Fultona celo noč v temi.

DEHAL SMRTNO RANILA FARMARJA.

La Porte, Ind. — John Kregar, farmar, je bil zadnji petek ponoči napaden od drhali, ki ga je odvelika v gozd, ga slekla in mu polila nago telo z vročo smolo ter ga obsula s kurjim perjem. Njegovo telo je hudo obžigano in dobil je tudi notranje telesne poškodbe. Kregar je bil obdolžen, da je silovo postopal s svojo ženo.

DESET TOVARN ZGORELO.

New York, N. Y. — V sredo zjutraj je požar uničil deset tovarn v villiamsburški sekciji Brooklyna. Škoda znaša milijon dolarjev.

V POŠTNI UPRAVI JE ZAPIHAL DRUG VETER.

POŠNA CENZURA JE OD PRAVLJENA.

Glavni poštar Hays izjavlja, da se bo ravnal strogo po postavah.

Washington, D. C. (Federated Press. Laurence Todd). — Kljub temu, da je nemški dnevnik "Volks Zeitung" izhajajoč v New Yorku, bil trikrat pridržan na pošti, ker je prinesel gradivo, prepovedano za razpošiljanje po pošti, je ta dnevnik zopet dobil pravico do privilegija drugega poštnege razreda.

Glavni poštar Will H. Hays je uporabil to priliko, da je povedal liberalnemu in radikalnemu tisku te dežele, da je cenzura za časnike odpravljena; izjemo tvorijo le še nekateri zvezni zakoni, drugače pa lahko radikale kritizirajo ali zagovarjajo kar hočejo, če mislijo, da služijo njih interesom. Spominja se pritožb časniškarskih poročevalcev, ki so se udeležili mirovne konference in so pronašli cenzuro v Franciji za težko breme. Povedal je nedirektno, da se kaj takega ne bo zgodilo ob času razorožitvene konference v Washingtonu.

Haysova oficijelna izjava je namenjena organizaciji Newspaper Publishers and Editors of United States in se čita:

"Zopet želim opozoriti izdajatelje na fakt, da ne bom dovolil, da se iz mene napravi cenzor tiska. Prepričan sem, da je vsak list upravičen do drugega poštnege razreda, ki se sme poslužiti pošte, seveda se mora ravnati po postavah. Publikacija, ki je prešla drugi poštni razred, je upravičena do najboljšje in točne službe, in da se kolikor mogoče najmanj kdo utika v ustavno zajamčeno svobodno misel in akcijo."

"Seveda so tukaj naložene meje gotove odgovornosti po zakonu, ki se morajo spoštovati, dokler so zakoni veljavni. Vedno bom ravnal premišljeno in zmereno za svobodo tiska, toda moram in bom tudi v dobri veri izvajal, ne da bi se opiral na tehnične stvari, zakone, ki proglašajo nekatere stvari nesposobne za pošiljanje po pošti, med katerimi je tudi zakon iz leta 1917, dne 15. junija (S 230), ki določa: "Vsako pismo, pisanje, okrožnica, dopisnica, podoaba, gravirana plošča, fotografska slika, časnik, letak ali vsaka druga publikacija ali stvar, ki pripadajo po svoji vsebini izdajstvu, punt, nasilni odpor proti zakonu Združenih držav, se ne more pošiljati po pošti."

Drug zakon je sekcija 211 kazenskega zakonika, ki določa, da pošta ne sme prevažati obsene, grde, lasive, umazane in nesposobne stvari, torej berila, ki ojuhačuje k podžigu umoru in uboju.

"Dalje nameravamo odpraviti vsako tajnost glede stvari, ki je bila spoznana, da se ne more po obstoječih postavah pošiljati po pošti. Imeli bomo pripravljene aktualne iztise katerikoli časnika ali periodične tiskovine, ki bo izključena od poštne pošiljave in leno hranjene za vsak slučaj, da imajo do njih dostop zastopniki tiska in drugi, ki se interesirajo za stvar. Oziroma se bom na vsak slučaj, pri katerem po njih mnenju departament ni nepristransko razlagal postav, če se tak slučaj dogodi. Nihče se ne počuti tako močnim kot mi, ko gre za važno ohranitev svobode tiska, ko se spominjam, da moram gledati, da se izvedejo posebni zakoni, ki sem jih omenil."

Tej izjavi je sledil intervju z zastopnika Federalizirane tiskarske, ki ga je dal mr. Hays, pri katerem je zavzel ravno tako stališče, katerega je podkrepil solist Edwarda, ki je bil pozvan na konferenco. Na zahtevo zastopnika Federalizirane tiskarske je glavni poštar napravil seznam vseh listov, magazinov in publikacij, ki so se smatrale po četrti.

(Daje na 3. strani).

DRAMATIK SHAW JE NAJ BOLJ NA VARNEM ZUNAJ AMERIKE!

New York, N. Y. — (Feder. Press). — Slavni angleški dramatik George Bernard Shaw je bil povabljen, da naj pride v Ameriko na govorniško turo. Shaw je pa odgovoril: "Kaj? V Ameriko? Hvala lepa! Če so zaprli Debsa na 10 let za par mehkih besed, kaj bi šele storili z menoj, ki nikdar ne odprem ust, da ne bi povedal nekaj, kar bi pretreslo celo Debsa. Linčali bi me. Ne, jaz sem najbolj varen zunaj Amerike. Da bi šel v deželo, ki se boji Debsa in poveljuje Dempseyu? Preneumno!"

AMERIŠKE POMOČI RUSOM MORDA NE BO.

Hoover je proti temu, da bi sovjeti nadzorovali ameriško pomočno osebje.

MEDNARODNI RDEČI KRIŽ JE PONUDIL BREZPOGOJNO POMOČ.

Washington, D. C., 17. avg. — Predsednik Harding se je večeraj povzetoval a Hooverjem in drugimi člani kabineta o spornih točkah s Sovjetsko Rusijo glede pomožne akcije.

Kolikor je znano, je Hoover proti temu, da bi sovjetske oblasti v Rusiji kontrolirale osebje Ameriške pomožne administracije in razdeljevanje živil ter drugih potrebščin v gladovnih provincah. Poroča se tudi, da se predsednik Harding strinja s Hooverjem. Uradnega poročila o kakršnih zaključkih še ni, toda med pristajati administracije se govori, da je gotova stvar, da Ameriška pomožna administracija ne pojde v Rusijo, ako se ji ne zajamči, da bo absolutno svobodna od vsakega vpliva boljševiških oblasti.

Riga, 17. avg. — Večeraj sta Brown in Litvinov razpravljala o detajlih sprejetih točk, toda o spornih točkah nista govorila, ker nobena stranka še nima navodil od svoje vlade, oziroma od Hooverja in Vseruskega pomožnega odbora.

Litvinov je prejel vest, da vodstvo Mednarodnega rdečega križa v Ženevi ponudilo Sovjetski Rusiji svojo pomoč brez kakršnih pogojev kakršne stavi Ameriška pomožna administracija.

Moskovski listi, ki so danes dopeli v Rigo, prinašajo vest, da je sovjetska vlada dovolila vino, ki ne sme imeti več kot 14 odstotkov alkohola. Vodka je še prepovedana.

ITALJANSKA KAMORA IZ DANA.

New York, N. Y. — Italijan Bartolomeo Fontano je izdal tukajšnji policiji tajno ameriško poudrušnico sicilijske kamore, ki je izvršila 51 umorov v raznih mestih od New Yorka do Detroita. Fontano je sam priznal, da je izvršil več umorov, toda končno se je moral zateči v varstvo policije, kajti kamora ga je obsodila, da se bo pekel na živem v neki pekarijski peč v Brooklynu, ker "zna preveč". Šest voditeljev kamore je že aretiranih.

Kralj Peter je umrl.

Belgrad, 17. avg. — Kralj Peter je večeraj umrl. Bil je v nezvesti od petka in zdravniki so se zastojni trudili, da ga ohranijo. V pljučih se mu je strdila kri. (Peter Karadžićević je umrl v starosti 76 let. Bil je že gluhi in ves onemogel vsled starosti. V Srbiji je vladal od leta 1903, ko sta bila prejšnji kralj Aleksander Obrenović in njegova žena Draga umorjena v Belgradu. Sum, da je bil Peter zapleten v ta umor, se ga je držal vse poznejše življenje.)

VEČ BANK V FARMARSKIH DISTRIKTIH JE POČILO.

RAZVEDNOSTVOVANJE FARMARSKIH PRODUKTOV JE POVZROČILO TE BANKROTE.

Tako so izpovedale priče pred meddržavno trgovsko komisijo.

Washington, D. C. — V distriktu zveznega federalnega sistema Kansas Cityja je počilo šestnajst bank, ki so bile članice tega sistema. Poleg teh bank je skrahitalo še šestdeset od sedemdeset bank v tem distriktu, ki niso članice tega sistema. Ti bankroti so nastali, ker so padle cene farmarskim produktom. Seveda ni stvar tako razumeti, da mogoče konzumentje prejema poenost farmarske produkte, ampak farmarji so prisiljeni jih prodajati po izredno nizki ceni prekupovalcem in živilskemu trgu.

Tako so izpovedale priče pred meddržavno trgovsko komisijo, ko so povdarjale, da je treba znižati železniško tovornino za produkte iz držav zapadno od reke Mississippi. Priča je bil A. E. Rumeay, ravnatelj zvezne rezervne banke v Kansas Cityju. Izpovedal je, da je cena farmarskim produktom bolj padla kot industrijskim.

John J. Esch, ki je a senatorjem Cumminsom predlagal skupaj transportno postavbo, katere je tako katastrofalno rešila železniško vprašanje v sadnjem letu, se je trudil, da zvrne krivdo na napredne postavbovalce na zapadu. Vprašal je takole: "Ali so te banke bankrotirale zaradi gospodarskega položaja ali nasprotno zakonodaje?"

Munsey je odgovoril, da zakonodaja držav ni v nobenem stiku s temi razmerami. Cena produktov je padla tako nisko, da farmarji niso mogli več izmenjati svojih meunje.

Curtis Mosher, zastopnik federalne rezervne banke v Minneapolisu, je enako pričal, železniške voznine so previsoke, ko je bila letina slaba, cene poljskemu pridelku so padle. Farmar se nahajal v obupnem položaju, ki bi se nekoliko zboljšal, ako bi se znižala železniška voznina.

Kongresnik Cincelair iz Severne Dakote je kar odprto dejal, da bančni uradniki sami pričajo, da so železnice ubile gos, ki je legla zlata jajca.

F. W. Peck iz Minnesote je pričal, da zdaj rabijo v Južni Dakoti koruzo kot kurivo v električnih centralah, ker je cenoja kot premog. Pred sedem leti je produkt s treh akrov kupil tri tone premoga, sedaj pa kupi samo eno tono premoga. Farmar na severozapadu ne bo letos toliko prejel za svoje žito, da plača davek, in obresti.

J. R. Howard, predsednik Ameriške farmarske birojske federacije, ki izjavlja, da ima 1,250,000 članov, pravi, ako se razmere hitro ne izboljšajo z znižanjem voznine ali povišanjem cene farmarskim produktom, tedaj ne bo mogla polovica farmarjev v Illinoisu, ki imajo farme v najemu, obdelati polja. Že zdaj se nahajajo v obupnem položaju.

Clyde Teed, predsednik državne železniške komisije je izjavil, da so cene farmarskih produktov daleč pod normalo, železniška voznina je pa za 140 odstotkov višja, kot je bila v letu 1916. Troški za transportacijo ene milje daleč so pa za 240 odstotkov višji kot v letu 1913.

PANATIKI SE ZOPET GIBLJEJO.

Warsaw, Ind. — Protitobačna liga je sprejela rezolucijo, v kateri zahteva, da predsednik Harding prepove prodajo, izdelavo in pušenje cigaret.

KAZEN ZA ŠPEKULIRANJE S VOJNIMI ZADOLŽNICAMI.

Washington, D. C. — Kongresnik Herriek iz Okla. je predložil predlogo, ki določa \$10,000 kazni za vsako osebo ali korporacijo, ki prodaja ali ponudi na prodaj li-bertibonde za manj kot polno vrednost teh bondov. Herriek misli na ta način rešiti vladne finančne probleme. Predložil je tudi, da se bondi lahko izmenjajo v denar v polni vrednosti.

ANGLIJA SE PRIPRAVLJA NA NOV NAVAL NA IRCE.

Izjava De Valera, da Irsko mora biti republika, je izsvala nov ropot s orožjem.

LLOYD GEORGE MOLČI.

London, 17. avg. — Irsko zopet stoji pred pošastjo civilne vojne, ki lahko izbruhne v enem tednu. Ako De Valera ostane pri svojih besedah, ki jih je večeraj izrekel ob otvorenju sinfajnovskega parlamenta v Dublinu, tedaj bo Anglija udarila v oboroženo silo po nesrečnem otoku in kri bo tekla kakor ni še nikdar poprej.

De Valera je rekel, da Irsko ne mora biti britaska kolonija, temveč mora biti republika. "Lloyd George nam je ponudil dominijo, toda mi se ne bomo pogajali na dominijo. Pogajanje z angleško vlado je sploh nemogoče, ker ta vlada nima principov, pravno tako je kakor da bi se pogajal a človekom, ki ti drži pištolo na čelo. Irsko republika se je rodila po volji ljudstva; naše ljudstvo je se samokontroliralo. Irsko ljudstvo ne pripozna nobene druge vlade kot sinfajnovski kabinet in "dail eireann" (Irski parlament). Sloveno izjavljamo na tem mestu, da se bomo bojevali do smrti za uveljavljenje ljudske volje. Stojimo za naše principe in umremo zanje, če je treba."

Tako je govoril De Valera in njegove besede so zamle v urnebnem aplavzu sinfajnovskih poslancev in poslalkcev. De Valera je tudi povedal, kako so se Irski zanašali na Wilsona, ampak Wilson jih je pustil na cedilu, ker se je udinjal britskim državnikom.

Lloyd George in ostali angleški ministri niso še rekli ničesar. Vlada čaka na uradni zaključek irskega parlamenta, ki se bo še te dni bavil s ponudbo Anglije. Toda vojno ministrstvo je postalo aktivno v momentu, ko je prišlo poročilo o govoru De Valere v London. Vsi dopusti častnikov in prostakov na Irskem so bili takoj prekleani in vrhovno poveljstvo armade je odredilo, da se pripravijo sveže čete na odhod na Irsko vsak trenutek. Artilerija se tudi pripravlja. Privatno se govori v uradnih krogih, da topot bo vlada vrгла najmanj 150.000 moč bez morskorožino na Irsko in se začne represije kakršnih še niso Irski doživeli izza Cromwellovih časov. General Macready, vrhovni poveljnik angleških čet na Irskem, dobi povelje, da odpravi vse civilne oblasti in uvede obredno stanje s prekim sodom ter potlači sinfajnovce z železom in smodnikom.

Dublin, 17. avg. — Dail Eireann (republičanski parlament) zboruje še danes javno, dokler se ne izvrše vse parlamentarne formalnosti: zaprisoženje poslancev, konstituiranje zbornice itd., toda jutri se vrši tajna seja. Med poslanci je pet žensk. Mrzlično gibanje britskih čet v Dublinu in drugih mest Irsko ne moti sinfajnovcev. Republičanske čete odprto paradiirajo in poslopije, v katerem zboruje sinfajnovski parlament, je obdano z republičanskim vojnštvom.

VREME.

Chicago in okolice: V petek jasno in hladno. Severozapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 75, najnižja 70. Solnce izide ob 6, zaide ob 7.46.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vrnejo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inostranstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (Aug. 31-21) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem davkom potekla naročnina. Poslovite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

KAKO SE V DELAVSTVU UBIJA SPOŠTOVANJE DO POSTAV.

Iz New Yorka prihaja vest, da se je zopet pokazalo, kako je vlada zopet po nedolžnem obdolžila in obtožila navadnega delavca strašnega zločina, pri katerem je trideset oseb izgubilo življenje, strašnega zločina—bombne eksplozije v Wall Streetu. In ko je bil ta nedolžen delavec prijet, so ga agenti imeli štirinajst dni v svojih pesteh, da ga napravijo odgovornim za hudodelstvo v Wall Streetu. In po štirinajstih dneh so ga imeli še osemdeset dni pod poroštvo, ker ga je spoznal kot pravega hudodelca in povzročitelja strašnega zločina neki človek, ki je preje tudi že nekega drugega človeka spoznal pozitivno kot pravega povzročitelja bombne razstrelbe v Wall Streetu. Šele po tem so šli vladni uradniki na sodišče in rekli odprto, da Giuseppe de Filipis, voznik v Hobokenu, N. J., ni pravi človek, ampak je bil krivično obdolžen dejanja, ker ga ni nikdar izvršil.

In kdo se je brigal v tem času za njegovo ženo in dvoje otrok?

De Filipis je bil aretiran od agentov justičnega departmanta dne 17. maja t. l. V njem je spoznal neki Thomas J. Smith, št. 115 Jeromova ulica, Brooklyn, voznika, ki je vodil voz z razstrelivom. Malo preje je pa ta Smith spoznal v Tito Ligi iz Scrantona, Pa., pozitivno voznika voza z razstrelivom. Njegova nedolžnost se je izkazala, a oblasti so bile vsekakor zadovoljne, ker se je izkazalo, da se Ligi ni podvrigel vojaškemu naboru in so ga lahko zaradi tega čina poslale v ječo.

Ko so Ligi imeli v pesteh, so velebizniški listi prišli kolono za kolono vesti o strašnem hudodelstvu in da so prišli strašni zaroti na sled. Kasneje se je izkazalo, da je vse skupaj prazna pena. Ravno tako se je zgodilo, ko so prijeli de Filipisa kot pravega zločinca. Najprvo so ga zaprli v ječo v Bayonnu. Na to so ga vlekli v okraj Hudson v New Jerseyju. Od tukaj so ga prepeljali v Tombo. Dovolili mu niso poročila. In ko je lahko položil poročila, je zvezni državni pravdnik zahteval, da se njegovo poročilo poviša, da ga ne bo mogel položiti. Ko so njegovi advokati dokazali njegov alibi, so mu dovolili poročila. Za tem so prišla odlašanja z zaslišanjem.

De Filipisovo aretacijo je povzročila sestavljena slika na pamet, ki je bila poslana križem Združenih držav, da se poišče voznik, ki je vozil usodepolnega dne razstrelivo. Dokazi, ki so prisilili agente justičnega departmanta, da so izpustili de Filipisa, so bili že mesece v njih rokah. Njegova glavna priča je bil njegov delodajalec v Bayonnu, ki je s šertanimi čeki in dobavateljskimi listi dokazal, da je de Filipis omenjenega dne, ko je nastala razstrelba v Wall Streetu, delal za njega.

Osebe, ki so opazovale, kako so se trudili agentje justičnega departmanta in policija, da dokažejo, da so razstrelbo povzročili zločinski zarotniki, se ne bodo prav nič čudili, če zopet aretirajo nedolžne ljudi in jih skušajo obdolžiti, da so izvršili strašni zločin.

Na delavstvo pa napravljajo taka preganjanja zelo slab vtis. Povprečni delavec si predstavlja vlado kot nekaj vzvišenega, skoraj nezmotljivega. Če delavec pride do prepričanja, da so tisti ljudje ravno tako zmotljivi in da preganjajo celo popolnoma nedolžne ljudi, o katerih je mislil, da so izredno pametni, prične v njem umirati čut spoštovanja do zakonov.

Pa tudi pravično ni, da se preganjajo popolnoma nedolžni ljudje le zaradi tega, ker so delavci in jih neki prisojence, ki bi se rad polastil visoke nagrade, ki je razpisana za prijem zločinca, zaznamuje kot zločince. Zdi se, da bo treba zahtevati, da se kaznujejo strogo taki ljudje, ki v drugih "pozitivno" spoznajo zločince, kasneje se pa dokaže, da niso imeli najmanjše realne podlage za svojo "pozitivnost". Taki po nedolžnem obdolženju ljudje bi morali biti upravičeni tudi do odškodnine. Kajti nobenemu delavcu ni vseeno, če je obdolžen kot največji zločinec, dasiravno je nedolžen. Pa delavčeva čast je v republiki ravno toliko vredna kot milijonarjeva, kajti ustava ne prizna nobenih preprav za milijonarje ali one, ki imajo dobro rejeno denarno mošnjo.

Terorizem in socialistična taktika.)

(Konec).

Če se napravi v javni organizaciji kakšna napaka, če se ponoreči kakšno delo, recimo da se izgubi kakšen štrajk ali ne doseže pričakovani uspeh pri volitvah, ima to lahko neprijetne posledice glede na moralo mase, ki jo poraz lahko deprimirja, toda v javnosti in demokratični ureditvi je vendar mogoče govoriti o ljudstvu, preiskati vzroke, dognati napake, ugotoviti morda omajano znanje v organizaciji in po spoznanju pogojev bolje pripraviti delo za bodočnost.

V nelegalni organizaciji je to nemogoče. S katerim ljudstvom naj se govori, če se mora "dost" članov ne sme poznati? Če se mora obvarovati tajnost? Kako naj se kiršim krogom, na katere se vendar mora računati, razloži neuspeh? Kako naj se odpravi depresija? Kako naj se celo masam vlije vero v nove akcije?

V legalni organizaciji je poraz neugoda, v ilegalni je katastrofa.

Za zmaga socializma pa ne zadostuje destruktivno delo. Videli smo, da je ta pojem sploh treh zelo preveliko jemati. Seveda se mora "razdeljati" kapitalistična družba, da se mora na njenem mestu zgraditi socialistična; ali to ne pomeni, da se morajo razstreliti tovarne, zasrti rudniki, razstreliti železnice, pobiti vladarji in bogati ljudje. Strmoglaviti se mora sistem. Kadar se ta definitivno strmoglavi, mora pa že biti socializem takdo daleč, da ga brez odlašanja lahko nadomestiti na vseh poljih, da ne prinese zmaga ljudstvu večjega gorja, ampak boljše življenje.

Iz tega sledi, da mora biti delo socializma veliko bolj natvarjajoče, kakor pa destruktivno. In za to je potrebno ne le, da stoji v njegovih vrstah velika masa naroda, ampak da ima ta množica tudi vse sposobnosti za zgradbo socialistične stavbe.

Kapitalizem ne obstaja iz pešice monarhov, kapitalistov in generalnih ravnateljev. Kapitalistični sistem je zelo kompleksen organizem, in kdor ga hoče odstraniti pa nadomestiti z drugim, ga mora poznati. Zelo poceni, ampak zelo napačno in včasih napačno hudodelsko je predstavljanje delavcem kapitalizem kot peno iz mila, ki se razpoči, če se le vanjo pihne. Delavci morajo vedeti, da jim je treba premagati velikana, ki je sam premagal mogočne nasprotnike in ki mu danes služijo takorekoč vse višine in duševne moči človeštva. Delavstvo mora spoznati, da ima pred sabo ne veselo, morda nekoliko s krvjo poškropljeno burko, ampak veliko nalogo, kakršne še ni imel noben razred pred njim. Spomniti se mora, da ne more te velike naloge izvršiti nekoliko fanatikov, ampak da velja slej ko prej Marxova beseda: "Osvojitev delavskega razreda mora biti le delo delavskega razreda samega." Vse, kar služi danes kapitalizmu, bo moralo danes ali jutri služiti socializmu. Proletariat mora pridobiti vsaj velik del tistih, ki sedaj organizirajo kapitalistično produkcijo in kapitalistično profitiranje, kolikor jih ne pridobi, jih mora samo nadomestiti, in za to si mora samo pridobiti znanje, ki ne pada iz nebes. Znanja, veliko znanja si mora pa tudi pridobiti, da bo sposobno organizirati gospodarski proces v novi družbi, da ga bo znal voditi in da bo moglo izvršiti vso kontrolo, kjer je potrebna. Zakaj če ne doseže tega, se lahko zgodi, da poruši stavbo kapitalizma, pa pride potem v novo odvisnost od tistih, ki imajo znanje.

Za vse to je treba izobrazbe in prakse, teoretičnega znanja in praktičnega šolanja. Vse to se lahko pridobi v odprti organizaciji, z javnim delom, v odkritem boju, vse to pa je nemogoče v tajni organizaciji, ki ni sposobna za nič drugega, kakor za uprizaritev takšnega posameznega dejanja, kvečjemu za razstreljanje morda zelo krvavega, ali pri tem neplodnega terorja.

*) Elin Kristian, znani slovenski socialist in pisatelj, podaja v stvarni razpravi neovrtilne argumente, da se vsi motijo, ki mislijo, da se z terorističnimi čini lahko spremeni gospodarski sistem, ali pa obratno stari red. Priporočamo čitateljem, da pazno čitajo njegovo razpravo. — Opomba uredništva.

Socializem nima s terorizmom nič opraviti in terorizem nič ne s socializmom. Teroristična taktika je individualistična, socializem pomeni družabnost v vsakem oziru. Vse teroristične metode zahajajo v anarhizem; socializem pa je antipod anarhizma. Ne desorganizacija, ampak čim popolnejša organizacija je njegova parola. Socializem hoče družbo ljudstva za ljudstvo, ki jo more le ljudstvo v celoti ustvariti; terorist mora prezirati ljudstvo, ker so za akcije z dinamitom in eksplozivom le majhne skupine sposobne. Socializem je v svoji bistvi demokratičen, terorizem je avtoritaren. Pa socialistični načeli mora odločevati volja večine, ki se v kapitalistični ureditvi ne more prav izražati; za terorista ni volja večine nič, njegova volja pa vse. V zvezi s socializmom mora ljudstvo samo vladati; po teroristični praksi mora ljudstvo sprejeti za določeno, kar mu imenujejo "odločeniki".

Terorizem je lahko dramatičen ali socializem je racionalen. Če bi delavstvo verjelo v teroristične teorije, bi lahko doživelo mnoge razpurčiteljne dogodke, nikdar pa na svoje osebno dobro, če pa prejme socialistične metode, se mora organizirati, mora v svojih organizacijah delati, ne sme nobenemu "Mefistu" ampak se mora zanašati na se na svoje delo in na svoje moč, zato pa ima v sebi garancijo, da pride dan, ko bo zmaga njegova, in da mu ne bo nihče mogel izpuliti adov njegove zmage iz pesti.

Izbirati med tema dvema strujama gotovo ni težko.

DOPISI.

Trst. — Razmere v Julijki Benediji. Izvirno poročilo. — Razmere so namomno slabe, in če bo šlo tako še dolgo naprej ne vem kaj bo. Tu ni več za živeti, a umreti od gladi in revščine je tudi težko. Vse je mrtvo, kar se dela tiste, skoraj vse stoji. Noben bogataš ne začne kakšnega podjetja, nič ni s kupčije in tudi zidati neboje nihče. Čeravno je veliko pomanjkanje stanovanj, so ostala še nedograjena celo poslopja, ki so jih pred vojno začeli zidati. Tu so žalostni pripori. Ljudje so brez dela, tativine in vopi so vrše dnevno. Cena jedilom je nekoliko padla, sicer so začeli že zopet povijavati cene obkeli in jedilom. Meter blaga stane po 2.50 do 3 lir, to je tiste vrste blago, ki je bilo pred vojno po 12 in do 16 krajcarjev meter. Ljudje nimajo denarja in ne morejo kupiti ničesar. Sadje je strašno drago, bruske stanejo po 6 lir, hrupke po 4 lire kilo, regrat stane eno liro in 20 vinarjev kilo. List "Delo" že davno več ne izhaja, tudi "Edinost" je večkrat zaplenjena oziroma prepovedana.

Delavske plače so sledeče: Navadni težki zaslužijo po 18 do 25 lir na dan, rokodelci od 20 do 30 lir na dan, in enako pisarji in uradniki. Ali kaj vse to pomaga, ko se ne dobi enega kosila iz pod 10 do 12 lir. Stanovanja in tudi sobe za samee so zelo drage; soba z enim oknom na dvorišče stane po 80 do 100 lir na mesec, sicer pa se sploh ne dobi ceneje postelje pri najbolj revnih ljudeh izpod 60 lir na mesec. Na delu plačujejo delavce na kmetih po 8 do 10 lir na dan in hrano. Na kmetih dajo po štirikrat jesti na dan, in je veliko boljše za delavce na kmetih kot pa v mestu. Na primer v Senožcih v pivovarni plačujejo po 20 do 25 lir na dan, delavci, ki stanuje pri kmetih plača po 45 lir na teden za hrano in po 1 liro za posteljo za vsak večer. To pokazanje, da na delu žive nekoliko boljše kot v mestu. Veliko ljudi se seli iz Trsta v razne kraje. Iz dežele na pr. gre do na Štajersko delati na cesto ali na Hrvaško v šume in dobe po 60 kron na dan, raje kot da trpe glad v mestu. Družine se selijo na vse kraje, razmere so žalostne, res žalostne, odkar smo pod kontrolo te "žalostne beračije." L. S.

Reitz, Pa. — Vsakdo poroča o delavskih razmerah. To je glavna stvar, saj od dela mi delavci živimo. Po tukajšnjih tovarnah se dela dva do tri dni na teden in se v teh dnevih ni mogoče bogve kaj zaslužiti, ker morate že tako obračajo, ker se ne morejo cene delavskih žuljev znižati zato pa

virgajo od tone in sploh pri dnevnicah. Oni odločajo v tem našem bednem življenju. To je gotovo da v tej bogati deželi sta si brata konj in delavec samo to je razloček, da za konja kapitalist preskrbi v času brezposelnosti, za delavca pa nobeden.

Poročati moram, da se je tu razširila nekaka otročja bolezen in tudi odraslih je nekoliko obolelo. Bolezen se širi.

Premislil je sobratu Johnu Sakoviču, članu društva "Mladi Sloveni" št. 389 sinček v starosti 3 let. Bolehal je en dan in eno noč na tej bolezi. V članskem oddelku ni bil nobenega društva ali zveze.

Pristopajte do časa v združeno jednoto in zvezo v članskem in mladinskem oddelku, ker pogosto je prenozo. Danes smo zdravi in drugi dan že ležimo na mrtvaškem odru.

Zahvalujemo se družini Čebrov za darovni venec, v čemu delujo čemu preds. društva in družini Mavrič za darovane evetice.

V društvenem oziru napredujemo še povoljno. Zadnji piknik nam je vspel dobro; dobiček je v korist društveni blaginji.

V štev. 172 Prosvete opozarja sobrat tajnik društva "Šopek mbel" vsa bližnja društva za delovanje, da se postavi skupna dvorana za vsa društva v bližini, katerih je 4 a vsa skupaj ne štejejo več kakor 100 članov. Naselbina ni stalna in ob času brezposelnosti so izselijo vsa društva. Tako se komaj ohrani društvene številke z opombami, da so se preselili s prestopnimi listi k drugim društvom v drugo naselbino. Razen par njih, ki lastujejo svoje zemljišče, so vsi nestalni. Ko bi bilo več takih, bi bilo lahko razmotrivati o taki stvari. Priporočal bi vseeno da skličejo vsa 4 društva sejo in se pogovorijo o tej stvari. — Joseph Čermelj.

Hartford, Ark. — Društvo "Zarja svobode" št. 219 SNPP želi izvedeti, kje se nahaja sobrat Matt Naglich. Pred 6 tedni se mu je nekaj zbledlo in je živel v mialih, da ga nekdo zasleduje in ga hoče linčati, med tem ko nikdo ni hudega ne ve o njem, ker je bil posten in priljubljen delavec. Star je okoli 40 let in ima svoje posestvo v Hartfordu. Je samec, ima mater in brata v starem kraju. Hoteli smo ga privedi h zdravniku a ko je to zvedel, jo je pa popihal na vlak, ne da bi bil na postaji kupil vozni listek. 10 dni na to smo dobili o njem poročilo. Prišel je v Oklahoma City in si najel v hotelu na 217½ N. Broadway, sobo. Tri dni pozneje se je hotel zastrupiti a so ga pravočasno opazili in privedli v "State Universal" bolnišnico.

Takoj smo vprašali po njem, ker nismo gotovo vedeli, ali je to pravi ali ni, ker se je vpisal za Franka Naglika ali sumili smo, ker ni nikdo drugi šel iz Hartforda, da bi se tako pisal. Poročilo smo prejeli iz bolnice, da gre Naglichu na bolje, drugih informacij pa ne in tako smo pustili zadevo.

25. julija smo dobili ponovno poročilo, da je Naglich zapustil bolnišnico v dobrem stanju. Čakali smo ga, da pride domov a ni ga bilo in ne vemo kam je šel.

Mora se poizvedeti, če se mu je zopet kaj pripetilo, njegovi prijatelji in znanci hočejo vedeti o njem. V časopisu je bilo poročano, da ko so Nagliha preiskali, so dobili pri njem za \$200 bondov, \$50 in drobiža. Vprašali so ga, zakaj se je zastrupil. Ojgovoril je, da mu je dolgčas, ker je sam, da nima dela in ker so take slabe razmere.

Tu v hribih se je še do letos precej dobro delalo. Sedaj pa samo en rudnik obratuje in še ta se je ustavil. Obratuje samo po tri dni na teden. 31. julija se je pripetila v rudniku št. 10, ki je last Centralne premovalne kompanije, nesreča. Čeli dan so popravljali žični stroj. Od 3 do 4 ure popolne pa je šlo osem, mež v rov, ne da bi bili rperičani, ali je varno ali ne. Ob 9 uri sta dva še srečno prišla nazaj. Dva je ubilo, štiri pa plin tako težko opajil, da je eden čez dva dni umrl v bolnišnici trije pa bodo okrevali. Omenjena dva sta bila Amerikanci in jih je ubilo, vsled eksplozije. Tako se pripeti, ako take ljudi postavijo za predelavce, ki niso izkušeni v delu. S pozdravom. — Geri. Cimerman.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

450,000 delavcev v državi New York je bilo odlovljenih v zadnjih šestnajstih mesecih. Tako poroča Henry D. Sayer, komisar državnega oddelka za delo. Omenjeno število predstavlja brez malega 30 odstotkov vseh delavcev, ki so bili vpisani v državi, predno je prišla sedanja industrijska depresija. Največ delavcev je odlovljenih v kovinarski industriji.

Unije bodo gradile hiše delavcem. Boj proti visoki stanarini v Minneapolisu, Minn., bo končan z zmago za delavce, ako se posreči načrt stavbiških strokovnih uni v omenjenem mestu. Unije so izdelale projekt za gradnjo delavskih stanovanj na kooperativni podlagi. Zidarska unija je sprožila gibanje. Pri izvedbi tega načrta bosta pomagali People's Construction Co. in Building and Loan Association v St. Paulu, ki sta že zgradili 30 hiš delavcem. Oba podjetja sta v rokah unijskega delavstva.

Manj jenti, več delati. Delodajalci v Bakersfieldu, Cal., so najeli statističarje, ki so "izračunali", da povprečna družina lahko danes živi za \$3.43 na teden ceneje kakor pred enim letom. Nato so delodajalci znižali mezde vsem delavcem za \$5.50 na teden.

Kdo bo delal ceneje? Weed Lumber Company v Weedu, Cal., ki je na tako nesramen način izkoriščala delavce v svojih delavnicah, da je moralo posredovati sodišče in prisiliti družbo, da plačje delavkam najmanj \$16 na teden, je zdaj odslavila vse delavke. Družba pravi, da je \$16 na teden preveč za ženske in da dobi tujezemske delavce, ki bodo delali za manjšo mezdjo.

Bresposelni delavci v Cincinnati, O., so aranžirali velike demonstracije s pohodom za soboto 27. avgusta.

Generalna stajka v San Franciscu. Splošni konferenčni odbor se je reorganiziral in se zdaj imenuje "Federacija delavskih vrst". Štirinosemdeset uni se je pridružio tej federaciji, katere namen je, bojevati se na eni strani proti takozvanemu "ameriškemu naertu" delodajalcev, na drugi strani pa proti napačnejškim delavskim voditeljem. Federacija je izdala letak v podporo stavke, v katerem pravi, da "ameriški naert" delodajalec je naert za več dela, manj plače in za uničenje strokovnih organizacij.

Gibanje med delavci za pomoč Sovjetski Rusiji. V nedeljo je bil v New Yorku velik javni delavski shod v opernem gledališču Lexington. Nabralo se je \$3000 v gotovini in \$1000 v draguljih za stradalajoče kmete v Rusiji. Sprejeta je bila resolucija, ki poziva delavce v drugih mestih, da se pridružio pomožni akciji. Govorniki so kritizirali Hooverjev naert za pomoč in povdarjali, da Rusija ne more pričakovati dobre ga od pomoči, katero nudijo kapitalistične vlade, kajti nasijejo stradalajočih Rusov je kapitalizem postranska stvar, pač pa je njihov glavni namen, da pridejo v Rusijo in organizirajo protirevolucijo. J. W. Hartman, urednik mesečnika "Soviet Russia", je povedal, kako se je G. C. Gregory, načelnik Hooverjeve pomožne organizacije na Ogrskem pohvalil v reviji "The World's Work", da je izbral vsa svoja sredstva za vpro-pastenje ogrske sovjetske republike. Hartman je dejal, da to je namen Hooverjeve organizacije tudi v Rusiji, zato pa Hoover zahteva, da njegovo osebo ne sme biti pod kontrolo sovjetov.

Kamnelomi zahtevajo velike delavske štrve. Rudniški biro v Washingtonu poroča, da je bilo leta 1920 ubitih 39 delavcev in 2585 ranjenih v ameriških kamnelomih za cement. Največ neare je bilo v Kaliforniji in potem pride Pennsylvania.

Delavci v Angliji so smagali v svojem boju z vlado proti davkom na kooperativna društva. Vlada je hotela naložiti 150,000 funtov sterlingov letnega davka na dobiček kooperativ, pa se ji ni posrečilo.

Stavka natakarev v Denverju, Cole. — Okrog 300 natakarev, ki so organizirani, je zastavljalo, ko so lastniki hotelov znižali plače za 50c na dan.

Konferenca za razoborožitve mora biti javna.

To zahteva senator Johnson iz Kalifornije.

Washington, D. C. — Senator Johnson iz Kalifornije je zahteval v senatu, da mora biti razoborožitvena konferenca javna. On zagovarja svojo zahtevo, da bo javnost tako imela priliko učinkovati na konferenco.

Johnson ne zahteva tega z ostrimi besedami, ampak le pravi, da on meni, naj se tako ravna. Razgovorjen je že bo administracija se poslužila javnosti kot varstveno sredstvo pri razpravah diplomatov.

Senator Johnson ima seveda razloge, da priporoča, da so vse diskusije na razoborožitveni konferenci javne. Splošno je prepričanje med ameriškim ljudstvom, da bi se uspešno štirinajst Wilsonovih točk, ako bi bila mirovna konferenca v Parizu javna. Za navihane evropske diplomate je bila igrača izigrati tako svoje karte, da je bilo štirinajst Wilsonovih točk poraženih, ko so igrali za zaprtimi durmi.

Če so razprave javne, ne morejo diplomate prihajati s kravimi kupčijami, ki ne morejo imeti drugih posledic kot pomnožiti oboroževanje. Dokler se bodo diplomate lahko pulili za razne interese afere v Aziji, Afriki in drugje za zaprtimi durmi in ne bodo prisiljeni javnosti pokazati, kakšno igro igrajo, če ne bo razoboroženja.

In to so tisti vzroki, ki so vplivali na senatorja Johnsona, da je prišel v senatu za zahtevo na dan, da se razoborožitvena konferenca vrši javno, da bodo narodi po vsem svetu vedeli, kaj in kako se sklepajo na tej konferenci.

Kaj stori senat? Ali sprejme njegovo priporočilo?

Senator Harrison iz Mississippija je takorekoč provociral senatorja Johnsona, da je podal to izjavo, ker se je dotaknil intervjuja, ki se tiče senatorja Lodge, voditelja senatske večine, med časnikarskim poročevalcem in Johnsonom, iz katerega je bilo poznati, da Lodge ne more zadostiti Johnsonovi "radovednosti", če se zdaj predsednik pogaja z Nemčijo zaradi mirovne pogodbe. Johnson je član senatskega odseka za zunanje zadeve, Lodge je pa predsednik tega odseka.

"ŠTILETO" IGRA PRECEJ VAŽNO ULOGO V 19. VOLILNEM OKRAJU.

Chicago, Ill. — V devetnajstem volilnem okraju prebiva največ pobožnih Italijanov, poleg njih je pa še nekaj bolj pobožnih Ircev. Pištola in "štilet" na ne igrata svoje vloge v tem volilnem okraju le v politiki, ampak imata tudi pri drugih razpravah odločilno besedo. Kajti, če v političnih zadevah odločata samokres in bodalo, je nekaj logičnega, da sta odločilni argument tudi pri vseh drugih sporih, ki se ne nanašajo na politiko. V nedeljo zvečer sta bodalo in samokres bila zopet taka argumenta, da je bil en moški ustreljen, dva moška in dve ženski pa zabodeni. Bili so domači hišni prepri in drugi, ki so končali na tako žalosten način. Prizadeči so po imenih sami Italijani.

AMERIŠKA UNIJA PROTI MILITARIZMU APELIRA NA LJUDSTVO.

Washington, D. C. (Federated Press). — "Od vas je odvisno. — Zahtevajte odprto delo od konference. — Organizirajte javno mnenje v svojem mestu. — Piskite predsedniku."

S takimi napisi je izdala Ameriška unija proti militarizmu letake, s katerimi opozarja ljudstvo na nevarnost, da bo delo konferenco za razoborožitve uničeno s tajnimi sejami. V letakih citira tudi besede senatorja Boraha, ki pravi: "Nobena reč se ne dopade militarizmu tako, kot da se javno mnenje položi in da ljudstvo zapusti stvar."

Davčni problemi so za nekaj časa porinjeni na stran, ko gre boj za to, da se razoborožitvena konferenca obvaruje tragedije, kakršna se je odigrala v Versaillesu.

Organizirano delavstvo in organizirani liberalci sta še edini veliki sili v Združenih državah, ki še nista spregovorili o tej stvari.

KDO BO SVETOVALEC NA KONFERENCI ZA RAZOBOROŽITEV?

Washington, D. C. — Kakor so nekateri ugibali, kdo bo svetovalec za Wilsona, ko odide na mirovno konferenco v Pariz, ravno tako zdaj ugibajo, kdo bo svetovalec za Združene države na konferenci za razoboroževanje v Washingtonu.

Vsaka večja politična družina v republikanski stranki ima seveda svoje želje in zaradi tega tudi pripoveduje, kdo bo svetovalec na tej konferenci.

Privatni bizniški interesi menijo, da bodo poleg državnega tajnika za zunanje zadeve Hughesa še imenovani od predsednika svetovalec Elihu Root, Henry Cabot Lodge, Philander Knox, Oscar Underwood in George Sutherland. Bivši senator in republikanec iz mormonske države Utah, Lister, ki zastopa privatne velebizniške interese, ne omenja nikogar, ki pripada k progresivcem v republikanski stranki. Samoposebi se pa razume, da ne bo imenovan noben socialist.

Velebizniški listi že hvalijo za sluge zgoraj omenjenih mož, ki pripadajo k konzervativcem v republikanski stranki, katere tudi na kratko imenujejo star garda republikanske stranke ali pa republikanske starine.

Narodna liga volilk zahteva, da predsednik imenuje tudi eno ženko v komisijo. Velebizniški listi odgovarjajo na to sugestijo, da predsednik še ne ve, kaj stori v tem oziru. Z drugimi besedami pomeni, da naj predsednik ne imenuje ženske v to komisijo.

SAMOMOR NA IZREDEK NAČIN.

Port Javis, N. Y. — "Doktor, vedno sem bil nadoveden, kje se nahaja moje srce," je rekel E. thebert Crawford, star in bogat trgovec, zdravniku, katerega je pozval k sebi.

Zdravnik ga je preiskal in je na željo bolnika narisal svinčnikom risbo, ki je kazala, kje je srce. Zdravnik se je nasedel, da zapiše bolniku potrebna zdravila. Crawford je pa odšel v sosedno sobo in nastavil samokres prav sredi risbe, ki je kazala, kje se nahaja njegovo srce. Sprejeli se samokres in je bil mrtev, ko je zdravnik prihitel k njemu iz bližnje sobe. Za samomor ni navedel nobenega vzroka.

ČUDEŽ SE JE ZGODIL.

Boston, Mass. — Ira Shapiro, ki lahko odda 350 stanovanj v najem, je znižal stanarino na predvojno ceno. Ob tej priliki je pa rekel: "Vaša hišni posestniki lahko to izvrši. Oni so roparji, ako ne znižajo najemnine. Nekateri moji agenti so mi večeraj povedali, da lahko oddajo stanovanja v najem po petdeset dolarjev na mesec. Povedal sem jim, da je štirideset dolarjev dosti. Kljub temu bom napravil še lep dobiček. Posestniki, ki ne mišljajo najemnine, konča v polomu."

Zadnje besede Shapiro se ne bodo izpolnile, kajti hišni posestniki lastujejo hiše, stranke pa ne in zaradi tega morajo iskati stranke stanovanja in jih plačati po cenah, ki jih zahtevajo, oduševski hišni posestniki.

Shapiro je sicer podal dober zgled hišnim posestnikom, toda lakomni hišni posestniki ga ne bodo podpirali.

DRUGA SOCIALISTIČNA GOVORNICA UGRABLJENA.

Red Oak, Iowa. — Legijonarji so tukaj zadnji petek ugrabili mrs. Ido Crouch-Hazlettovo, organizatorico socialistične stranke, ki je imela omejenega dne javni govor na ulici. Hazlettova je govorila z avtomobila, ko je prišla torla legijonarjev, pograbilo jo, jo vrgla na drugi avtomobil in jo odpeljala 20 milj iz mesta. Tam se je pa drhal premislila in obrnila avtomobil nazaj proti mestu. Ko se je govorica vrnila v Red Oak, je takoj apelirala na župana, da naj zaščiti svobodo govora, toda župan — najhogačevski človek v mestu — je odgovoril, da ne more storiti ničesar za ljudi, ki "hujskajo k izredom." Govorica je končno naznanila veliki množici ljudstva, ki se je zbrala pred njenim hotelom, da je svoboda govora v Red Oaku mrva in da je Ameriška legija več kot župan. Vodja legijonarjev, ki so napadli Hazlettovo, je Tom Murphy, sin lokalnega bankirja.

RASKOL V VRSTAH KANADSKEGA DELAVSTVA SE NI IZRAVNAL.

Washington, D. C. — Informacije, ki so dospelo v glavni stau Madnarodnega društva ognjegasev, govore, da kanadski delavski strokovni kongres, ki prične 22. avgusta v Winnipegu, glasuje, da se delavsko gibanje v Kanadi popolnoma loči od delavskega gibanja v Združenih državah. Vedno bolj se zanaša v kanadski delavski društva nacionalizem. To idejo propagirajo ostanki gibanja "za eno veliko unijo" in člani katoliških unij. Skrajni radikali in skrajni nazadnjaki so se zopet združili na eni točki, ki pa ima seveda koristiti skrajnim nazadnjakom.

Odborniki zelo važnih in močnih strokovnih organizacij v Kanadi nasprotujejo temu gibanju, ker se zavedajo, da vsako cepljenje delavstva se izvrši le na škodo delavstva. Oni poudarjajo, da so se delavske strokovne organizacije množile in jačale, dokler so se organizirale pod okriljem Ameriške delavske federacije, kakor hitro so pa prišle separatno gibanje so pa prišle hirati.

Delegatje železničarskih organizacij so prešli inštrukcije, da glasujejo za separatizem. Kot vzrok navajajo, da je močno narodno delavsko gibanje lahko povzročilo nacionalizacijo industrij in železnice.

MEYER LONDON PROTI NEMŠKIM TROFEJAM.

Washington, D. C. — (Federated Press). — Socialistični kongresnik Meyer London iz New Yorka je bil edini nasprotnik predloge v poslanski zbornici za razdelitev nemških topov med razna mesta v svrhu, da se topovi postavijo v javne parke. "Moji dodatki k predlogi je", je rekel London, "da vojni tajnik ukaže potopiti na najglobljejšem mestu Atlantika vse vpljenjene nemške topove, topovne vozove, strojnice in druge vojne trofeje. Zgodovina človeškega napredka z ozirom na socialne in gospodarske boje, znane in filozofsko misel je že danes v tem samo zaradi tega, ker so zgodovinarji posvetili največ pažnje vojnem. Vsa poglavja zgodovine začnejo in končujejo z vojno. Jaz bi rad, da pozabimo na zadnjo vojno in da se odpravimo mrtnje, ki izvršajo iz iste. To se pa ne bo zgodilo, ako izločimo nemške topove v naših mestih. Vaak kanon, ki ga postavimo v javni park, da bodo otroci zijali vanj, je hujskanje na novo vojno in proslavljanje prelivanja človeške krvi."

MEDNARODNI DOLAR!

Washington, D. C. — Demokratski senator Hitechoek je iniciativni načrt, po katerem naj bi ameriški dolar postal "finančni jezik vsakega sveta." Po njegovem načrtu mora biti dolar mednarodni denar, ki naj velja pri kupovanju ameriškega blaga po vsem svetu.

"Denar govori, in jaz bočem, da postane ameriški dolar svetovni finančni jezik," je rekel Hitechoek, ko je predložil senatu svoj načrt za ustanovitve "banke narodov" v New Yorku, ki naj izdaja mednarodne dolarje. Banka bi imela svoje podružnice v vseh tujih državah in vsakdo, ki hoče kupiti ameriško blago, bi moral zamenjati svoj denar v podružnični banki za ameriške dolarje. Na ta način ne bi dolar nikjer spremenil svoje valute.

PROHIBICIJSKI AGENTJE IZGUBE PRECEJ MOČI.

Washington, D. C. — Zbornica je vzela s 96 proti 54 glasovom skoraj vso moč prohibicijskim agentom. Po srejetem privratno ne bodo smeli vstopiti v privatno hišo, ako nimajo dokazov, da se je v hiši izdelovala opojna pijača za prodajo. Ta predlog je bil dodaten predlog k Stanleyjevemu prohibicijskemu amandamentu, ki določa otre kazni za prohibicijske agente, ako uvedejo hišno preiskavo, da bi imeli nalog od sodnika.

Ves predlog se deli v dva dela. Prvi del pravi, da se sodnijsko dovoljenje ne more dobiti za hišno preiskavo, ako ni doprinečen dokaz, da se je izdelovala opojna pijača za prodajo, drugi del pa določa, da se nobena hišna preiskava ne more vršiti brez sodnijskega dovoljenja.

V POŠTNI UPRAVI JE ZAPISAL DRUG VETER.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tem mareu za take, da se ne morejo pošiljati po pošti. Pokazalo se je, da je bilo prizadetih 43 publikacij, nekatere med njimi več ko pri eni izdaji. Osem teh publikacij je tiskanih v angleškem jeziku. Od prvega junija, ko je Edwards, novi soliteor, prevzel posle, je bilo samo trinajst časnikov prizadetih.

"Naš namen in naša dolžnost nista," je rekel Edwards, "da nasprotujemo ali zagovarjamo katero šolo političnega mišljenja, dokler ne krši obstoječih postav, katere se tolmačijo liberalno, da se dovoli poslušatev pošte." Toda soliteor pravi, kaj naj nepristranski javni uradniki stori, če na pr. neki ogrski dnevnik v New Yorku v uvodniku pravi:

"Nikdar ne bomo kapitalistov prepričali, da je bolj človeško in prikladnejše njih interesom, če oni izročijo svet, rudnike, tovarne in tako dalje družbi, ki bi delala za vso družbo. Prisiliti se morajo z orožjem. In ker buržvazno moč predstavlja buržvazna država, mora proletarijat zdrobiti buržvazno državo in zgraditi svojo državo, državo proletarijata."

In tako vprašuje Edwards dalje, kaj naj stori nepristranski uradnik, če se objavi odstavek iz programa ameriške komunistične stranke, po katerem organizacija obljubi, da bo "podpirala vsako ljudsko revoluto v kolonijah proti ameriški imperializmu!"

Odprta diskusija s Haysom in Edwardsom je privedla do zaključka, da se radikalni tisk v Ameriki zaganja v nepravdo drevo. Bojuje se naj za prekleto postav, ki omejujejo svobodno politično diskusijo, ako hoče, "da se mora vsi prisiliti — z orožjem."

Hays je podelil privilegij drugega poštnega razreda zopet listom: "The New York Call," "Milwaukee Leader," "Liberator," "Vorwarts" v Milwaukee, "Philadelphia Tageblatt," "Obrana" v New Yorku, "St. Louis Labor" Weekly People v New Yorku, "New Age" v Buffalu in "Volks Zeitung."

Prevažaleci v pisarnah v Chicagu in New Yorku so v nevarnosti, da bodo demobilizirani. Zadnji veliki štab Burlesonovih lovcev, ki so lovili veleizdajalce, je že zapustil sobo šte. 23 v departmientnem poslopju, kjer so se do bro potulili skozi leta.

"Ne skrivajte se za retoriko, ampak govorite pošteno in v besedah, ki ne morejo imeti dvojnega pomena," pravi Edwards. Radikalno časopisje pozna zakon in se zaveda, da ima pravico poizkusiti, da se spremeni zakon. Mi samo zahtevamo, da se postavite nasproti faktom in da ste pravični."

NA POTU V IDAHO.

Chicago, Ill. — Ko se je prebudilo ljudstvo, naseljeno ob Cottate Grovu in šestdeseti cesti, iz sladkega spanja, je gledalo, kaj pomeni, ko je videlo celo vrsto tovornih in drugih avtomobilov na praznih stajališčih. Okoli avtomobilov je pa bila postavljena vrv iz katorov. Bil je "general" William D. Scott na potu v izseljeniki v Idaho, kjer se vsaka družina naseli na štirideset akrih sveta. Vsaka družina je morala imeti tisoč dolarjev, ko so zapustili Brooklyn, N. Y. Na pot so se podali 28. julija in napravili so na dan od pet in sedemdeset do sto milj pota. Iz Chicaga odpotujejo proti zapadu po Lineolovi cesti.

S sabo imajo trobentača, ki zjutraj zabobajo v rog, da izseljeniki zapuste svoja ležišča, se skuhajo zajtrk in po tem se odpravijo na pot. Dolga vrsta izseljenikov v voz je podobna nekdanjim prejšnjim škunam, razlika je seveda v tem, da so takrat volji vlekli voze in se je bilo bati, da vsak čas Indijanci napadejo izseljenike, danes pa vleče avtomobile motor in ni se jim treba bati Indijancev. Neki čestni "vitez" je olašal izseljenika J. O. Eastmana za sto petdeset dolarjev. Potovanje ima torej tudi svoje nevarnosti in svojo romantiko.

BORAHOV PREDLOG ODLOŽEN.

Washington, D. C. — Predlog senatorja Boraha, po katerem ne bodo ameriške ohretno ladje plačevale pristojbin pri plovi skozi Panamski prekop, če bo sprejet, je bil odložen do desetega oktobra.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 8. aprila 1904.

Podporna Jednota

Ustanovljena 17. avgusta 1907 v delavi Illinois.

GLAVNI STAN: 2857-69 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Ispravevalni odbor:
UPRAVNI ODSEK:
Predsednik: Vladimir Cichan, 2857 So. Lawdale Ave., podpredsednik: Anton Strust, Box 140, Cressburg, Pa., gl. tajnik: Matthew Turk, tajnik: belokrilski oddelek Paul Berger, gl. blagajnik: John Vagrich, upravitelj: gl. tajnik: Philip Gidlin.

POROTNI ODSEK:
John Underwood, predsednik, 602 May St., Springfield, Ill., Martin Kuchel, Box 276, Burlington, Ohio, Jan. Radlich, Box 422, Southon, Pa., Frank Samich, 2859 Prosser Ave., Cleveland, Ohio.

SOLIVSKI ODSEK:
OSREDNJE OROŽJE: Paul Berger, predsednik, 2857-69 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZROČNO OROŽJE: John Ambrosini, Box 206, Mason, Pa. AVAN: Radlich, Box 73, Wish Haven, Pa. ZAPADNO OROŽJE: Anton Strust, Box 104, Green, Kan., in Piquette, La. Kuhn, Box 245, Gilbert, Minn., in Springfield.

Nadzorni odbori:
Metz Petrovich, predsednik, 287 E. 142nd St., Collingwood, Ohio, John Ambrosini, 614 Flors St., Evelyn, Minn., Peter Douch, 2123 E. Harding Ave., Chicago, Ill.

Tiskalni odbor:
Vladimir Cichan, John Underwood in Metz Petrovich.

Zbirateljski odbor:
Predsednik: Frank Alot, 2126 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Trull, Box 105, Lawrence, Pa. John Goss, 248 Englewood, Detroit, Mich. Jan. Rosh, 1101 E. 68 St., Cleveland, Ohio. Mary Udovik, 1544 So. Ruston Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI IZDAVNIK: Dr. P. J. Carr, 602 So. Clay Ave., Cleveland, Ohio. ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETA": John Ambrosini.

POSREJ: — Komunistična in gl. odseki, ki delajo v glavnem uradu, so vsi takoli: VSA PIRMA, ki se zaseda na gl. gl. predsednik na sedenju: Predsedništvo S. N. P. J., 2857-69 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Subjekt: subjekt S. N. P. J., 2857-69 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POMOŠTJE IN STVARI: ki se plačajo gl. izvršiteljski odbor in jednote vseh na naslednje: Subjekt: S. N. P. J., 2857-69 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V SVETU S BLAGAJNARSKIMI POSLI: ki se plačajo na sedenju: Subjekt: S. N. P. J., 2857-69 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse prihodnje gl. poslovanje v gl. izvršiteljski odbor so naj pošljete H. Petrovich, predsednik zbirateljskega odbora, gl. uradnik je tajnik.

Vsi prihodnji gl. poslovanje na sedenju pošljete na sedenju: John Underwood, 602 May Street, Springfield, Ill.

Vsi prihodnji poslovanje vseh gl. na sedenju pošljete na sedenju: Predsedništvo S. N. P. J., 2857-69 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vsi prihodnji gl. poslovanje, subjekt, subjekt in subjekt so naj po vseh v vseh s glavnim jedrom, naj se pošljete na sedenju: "Prosveta", 2857-69 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Senator Harrison iz Mississippija je rekel, da je bil predlog odložen, ker mu nasprotuje predsednik Harding, ki hoče zadevo rešiti po diplomatskih poteh.

Ameriško-nemška mirovna pogajanja so se ustavila.

Berlin, 17. avg. — Ameriško-nemška mirovna pogajanja so prišla v ekstremno kritično fazo, skoraj na mrtvo točko, valed zahteve ameriške vlade, da Nemčija prizna, da je ona zakrivila vojno. Tako se poroča iz zanesljivih virov.

Nemška vlada noče priznati krivde za vojno, marveč predlaga, da nevtralna komisija pregleda arhive vseh prizadetih držav, ki so bile v vojni, in potem naj razsodi, kdo je zakrivil vojno. Predsednik Ebert bi rad dosegel kompromis z Ameriko, da se čim prej doseže mir.

Vahodnosibirski republika pošlje 31 delegatov v Washington.

Peking, 16. avg. — Vlada vzhodnosibirski republike v Čiti pošlje 31 delegatov v Washington, ko se bo vršila konferenca za omejitve oboroženja in glede problemov na daljnem vzhodu.

Krvavi boji v Maroku.

Madrid, Španija, 17. avg. — Iz Mellile v Maroku poročajo o vročih bojih med rebelnimi domaćini in španskimi četami. Včeraj je bil ubit španski poročnik in več prestavkov; Mavri imajo tudi velike izgube. Rebeli iščejo izjurne letalce v Evropi in ponujajo 45.000 frankov mesečno avijatikom, ki hočejo služiti v mavriški armadi.

Po najkonservativnejšem računu imajo španci in drugi inozemci najmanj sto milijonov petst škodo odkar traja vstaja v Maroku.

NAZNANILO IN SAHALA.

Tužnim srecem naznanjam vsem sorodnikom, znanem in prijateljem žalostno vest, da nam je po dolgi in mučni bolezni v noči dne 6. avgusta, 1921 za vedno zaspala naša 18 mesecev stara hčerka

GIZELA BREZNIKAR

Najprijaznejše se zahvaljujem vsem, ki se nas tolažili in nam pomagali za časa njene bolezni in smrti. Najlepša hvala za vse darovane vence in sveče svetlece ka-tere ste položili pokojni v spomin in za obilno vsemilostno pri pogrebu. Lepa hvala vsem skupaj. Žalujejo ostali: Tony in Terezija Breznikar, stariši. Tony Jr. in Olga, brat in sestra. Vsi v Red Lodge, Mont. Box 751.

WESTERN SALES CO.
1330 N. Western Ave., Dept. 45, Chicago, Ill.

Nenavadna prilika se vam nudi dobiti 22 kaliberski lepo izdelani revolver. Naš "REVOLVER" je najboljšega izdelka in mnogo agentov jih prodaja po \$5.00 komad. Strelja st. 325 B. k. patrone. Za ceno, da ne bi mogli dobiti takih patrone v vašem mestu jih lahko naročite pri nas. Naša navadna cena za tak revolver je \$6.00, ampak če ga naročite ta mesec, dobiti ta revolver za \$5.00. Vi nemorete kupiti takega in za enako ceno nikjer drugje. Vaak revolver je jameen od nas, izrešite ta oglas in ga pošljite nam s vašim natančnim naslovom in priloge 50c v znanstvih ali srebra v plinu. Kadar se vam prinese revolver na vaš dom tedaj plačate le ostalo svoto. Gotovo denar zahtevamo za vse kraje izven Združenih držav. Ne odlašajte, naročite danes, ako nečete zamuditi te prilike.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Prometna sredstva v Prekmurju in svaša Prekmurja z ostalo Slovenijo so silno slaba. Časopis je rabi iz Ljubljane v Prekmurje cele štidi dni!

Preiskave. Policijska v Ljubljani je 28. jul. napravila hišno preiskavo v Delavskem domu na Turškem trgu in pri komunističnih poslancih in voditeljih. Tudi v Mariboru in drugod je napravila hišne preiskave. Ustavila je strokovni list "Delo". Preiskave je, kakor čujemo, delala tudi pri ljudeh, ki so bili kot komunisti denuncirani od liberalcev in pa od klerikalcev, ki se s članki, kakor je "Ko zlo umira" vesele reakcije zoper komuniste in se vesele nastopa vlade proti komunističnim voditeljem, na drugi strani pa s pisanjem člankov. "V zaščito delavskih interesov" priljučijo se hinavsko nastavlja delavstvu roke misleč: "Sedaj pa ko bo razpuščena komunistična stranka, lovimo razkrojene in zbegane komunistične ovčice v svojo klerikalno past!" Pišejo navdušene članke o "poginu komunizmu", obenem pa navdušene članke zoper uvajanja zakona proti komunistični stranki, v Belgradu pa so se odstranili iz zakonodajnega odbora, le da jim ni bilo treba glasovati proti, ker se očividno vesele zakona o razpustu komunistične stranke prav tako, kakor so se razveselili svojcas razkrojenih komunističnih pristavov po dogodkih na Zaloški cesti, ko so mislili, da se bodo takrat zbegane delavske mase dale z lepoto ali z grodo pripeljati v klerikalni tabar temne in črne reakcije. Nekaj zbegancev se je tem ljudem dejansko posrečilo dobiti in posrečilo se jim bo tudi sedaj.

Sula, ki traja že več tednov, silno slabo vpliva predvsem na rast krompirja, fižola in trave. Krompir in fižol se ne moreta prav razvijati. Trava vene. Zdi

se, da bodo črne krompirja, fižola in sena v sled suše znatno posušile, če se ob pravem času vreme ne bo izboljšalo. Solnce pripeka z vročino od 30 do 45 C.

Na vojaškem vsebališču na Grmošnici v Zagrebu je neki vojak našel granato, s katero se je prijel igrati. Naenkrat pa je granata eksplodirala in ubila 3 vojake, nadaljnjih 13 pa deloma teško ranila.

Ruski šandari v Jugoslaviji. Ker se je priglasilo za sprejem v šandarmstvo prav malo domačinov, bo vzel ministrstvo notranjih zadev v šandarmersko službo 500 Rusov, ki jih bo poslalo v Južno Srbijo.

Nesreče v Jeleniških planinah. Dne 18. julija ob 11. dopoldne je težko ponesrečil v valjarni na Javornikih predelavec s Jakob Mohorič, star 57 let. Z Žerjavom je pustil prenesti velik težak železni valjar v provizorično stojalo, pri čemer je veriga zdrnila in v tem trenutku je s. Mohorič treslo tako močno, da so ga težko poškodovane, na križu, pravih in roki prenesli v tovarniško bolnišnico. S. Jakob Bizjak je dobil lahko poškodbo na glavi. Upati je, da kmalu okreva. — Pri Martinovih pečah na Savi je težko ponesrečil s. Pavel Dobro, star 32 let, šele pred kratkim poročen. Pri premikanju železnega voza, na katerem so t. zv. železne tečke mine, s katerimi se zalaga železo v topline peči, je s. eni strani zdrnilo kolo, naka je ena teh mine naložena s težkim livkom padla na prsa s. Dobro. In ga pritiskala še k nasproti stoječim vozovom. Težko poškodovanega na hrbtu in celem gornjem telesu, po glavi in rokah so ga prenesli v tovarniško bolnišnico. Baje bo s težavo okreval. — Čudno je, da more zdrsniti kolo z osi — Vse te nesreče se dogajajo najde zaradi nepazljivosti vodstev. — Nadalje je ponesrečil dne 20. julija s. Frane Popar. Pri prenašanju žice v obroči, se mu je u-

trgala žila pri spolovilu in so ga v hudih bolečinah prenesli v tovarniško bolnišnico. S. Koper bo sicer kmalu okreval, najbrž pa ne bo mogel več opravljati težkega dela. V tovarniški bolnici se nahaja nadalje še s. Martin Srnak, ki je bil zaposlen v elektrodni tovarni na Dobravi. Boleha na jetiki. V bolnici se nahaja že od 6. junija t. l.

Korupcija na južni železnici. Kdor se je sploh kdaj peal z orijentalnimi razmerami, ta bo že vedel, kaj je n. pr. beseda "bakšiš". Vedel bo tudi, da se na Balkanu, oziroma v Orijentu vse dobi za bakšiš — da celo plačilo kot tako ne velja, če ni zraven bakšiš ali kakor slovniki pravijo, napitnica. Ker smo mi sedaj po prevratu proti Orijentu, zato se ravnamo po njem in ne Orijentu nas. Potnik, ki se je peljal dne 25. junija 1921 z brzovlakom Zagreb Maribor, je pripovedoval tale dogodek: V Zagrebu je vstopil gospod v I. razred s karto II. razreda. V istem kupeju pa so se nahajali še štirje potniki tudi z listki II. razreda. Dotični štirje so se že do Zagreba tako pripeljali, kljub temu, da je bilo v II. razredu še dovolj prostora. Od onega gospoda, ki je v Zagrebu vstopil, je zahteval vlakovski revizor doplačilo za I. razred, dočim od onih štirih ni zahteval, ker so mu dali bakšiš 5 din. Seveda so bili oni, ki so dali revizorju bakšiš zelo zadovoljni, dočim se je oni, ki je moral plačati razliko med II. in I. razredom, zamaž jeli. Še le v Celju je nehal vpliv bakšiša s tem, da je načelnik postaje posredoval, da so oni štirje tički mbrali izginili v drugi razred. Tako početje gotovo ni moralno. Če so se gospodje do Zagreba "nobel" vozili za bakšiš, zakaj ni že pri Zagrebu nehal bakšizem, ampak šele pri Celju? Južna železnica bi dobro storila, da svojim uradnikom primerno zvika plače. Posebno pa revizorjem da jim ne bo treba na tak nemoralen način is-

kati dohodkov. Da se ne bo s tem vsem revizorjem, ki so morda bolj solidni, delala krivica, smo poizvedeli da se piše dotični revizor Šema ali Seme.

Draginja.

(Nadaljevanje.)

Naštetih elementi so glavni, ki se po njih uravnava višina plač in mezd. Sedaj poizkušamo rešiti stavljen vprašanje, ali so višini cen za delo, torej višini mezd in plač, stavljen meje in ktere.

Spodnja meja mora biti ta, da delavec svoje delovne moči ne more prodajati pod lastno ceno, ako je dopustno delovno moč smatrati za blago. Absolutna spodnja meja, pod katero ne more pasti meza za stalno, je ista višina meze, s katero je delavec že mogel, da si ohrani nezmanjšano delovno moč. Tiste skupine delavcev, ki ne bi dosegle te višine plač, bi fizično propadle. Izločile bi se ji konkurence, zmanjšale bi se torej ponudbe na strani delavcev, kar mora imeti za posledico, da se zvišajo meze vsaj do tiste višine, ob kateri morejo delavci eksistirati.

Absolutna spodnja meja je torej tista, pod katero meza trajno ne more pasti; praktično pa te spodnje meje dejanska višina meze niti ne dosega; kajti ni zadosti, da delavec iz delovnega zaslužka ohranja svojo delovno moč nezmanjšano, temveč v njem investirana glavica, katere reprezentirana delovna moč, se mora tudi amortizirati in mogeče mora biti v položaju, ustanoviti si lastno ognjišče, vzdrževati družino in vzgajati otrok. Ta okolnost provzroča, da višina meze v praksi ne doseže teoretično mogeče najnižje stopnje.

Kje je govor o višini meze ali plače, tam je razumeti realno mezo ali plačo, ne pa nominalno; to razliko moramo delati, ker je kupna moč denarja v različnih dohah ali krajih izpremenljiva. Isti vsoti denarja ne odgovarja vedno in povsod ista množina dobrin, katere more delavec za isto vsoto kupiti. Zato je meza nominalno višja, kadar kupna moč denarja pada, nominalno nižja pa, kadar raste kupna moč denarja, realna meza pa je v obeh primerih lahko enaka.

Vprašamo se sedaj, katera je zgorajnja meja višini meze? Rešitve tega vprašanja se moramo lotiti z dveh različnih vidikov. Pred vsem lahko smatramo vso narodno produkcijo kot enoto in prav tako tudi vse meze kot celoto. S tega vidika bi mogli reči, da vse meze določene dobe ne morejo presežati vrednosti vse produkcije iste dobe, sicer bi se zmanjšala in še sčasoma uničila narodna glavica, kar bi pomenilo sorazmerno zmanjšanje, oziroma uničenje, produkcije in s tem tudi znižanje mezd. Vsota mezd vseh oseb, ki sodelujejo pri proizvodnji, ter vsota mezd in plač vseh oseb, ki ne delujejo direktno pri proizvodnji, skupno torej ne more trajno presežati vrednosti vseh proizvodov skupaj. Če si predstavimo vrednost proizvodov kot določeno količino, potem pomeni to, da viškim mezdam pri proizvodnji sodelujočih redoma odgovarjajo za isto dobo nižje meze in plače oseb, ki ne sodelujejo direktno pri proizvodnji, in obratno. Iz tega nasprotja interesov utegnejo izhajati razredni boji, kolikor so gospodarskega značaja.

Kako pa je z maksimalno višino mezd v posameznih skupinah delavcev, oziroma proizvodnjah? Iz iskupitka za prodane produkte vlečejo svoje dohodke pred vsem pri proizvodnji sodelujoči delavci in podjetnik. Zvišanje mezd je mogeče, če je možno zvišanje donosa proizvodnje. Ako pa se ne more zvišati donos proizvodnje, potem gre zvišanje mezd na račun podjetnikovega dohodka. Da moramo presoditi, kakšne posledice utegne roditi ta naslednji primer, si moramo biti na jasnem, kaj je podjetnikov dohodek. T. obstoji redoma iz treh sestavin, namreč iz obresti za vložen kapital, plače za delo, katero opravlja podjetnik s tem, da vodi podjetje ali osebno nastopa kot izvršilna moč pri proizvodnji, ves ostali del dohodka pa je dohodek. Mislimo si, da doseže meze tako višino, da po zgoraj omenjenem dohodek, donosa produkcije pa ni mogeče zvišati, ker tega ne dopušča konkurenca, oziroma pomanjkanje povpraševanja po proizvodih dotične stroke ali iz drugih razlogov. V tem

primeru je podjetnik v slabšem položaju kakor drug posetnik, ki ni investiral svojega kapitala v lastna podjetja, temveč ga je zavarovano naložil; podjetnik pa ima riziko, da v svojem podjetju investirani kapital deloma izgubi, ne da bi imel od podjetja kaj dobička. Z ozirom na razmere bo torej preračunal, ali naj svoje podjetje, oziroma proizvodnjo, opusti ali omeji. Kajti, če ni našla investicije tak, da je izprememba nemogoča brez večjih izgub, ne bo nosil trajno rizika glavnišne izgube, kateremu ne bi odgovarjala tudi možnost dobička. Delavstvo dotične stroke, ki je doseglo višje meze, kakor odgovarjajo razmeram dotične stroke in dobe, ti torej izgubilo delo v dotični stroki in s tem mezo sploh. Ob takem času so seveda tudi nove ustanovitve podjetij dotične vrste nemogoče. Nedvomno je torej, da je tudi v interesu delavstva posameznih skupin, da meze v njih stroki ne dosežejo take višine, da bi pozele tudi podjetnikov dobiček. Kaj pomenja delavstvu, če doseže visoke meze, — pri tem izgubi delo? Ravno dogodki zadnjih mesecev nam kažejo, kakšne neugodne posledice za delavstvo nastopijo, če dosežejo meze višino, ki sama ali v zvezi z drugimi momenti odvzame dobiček podjetniku. Vseled visokih cen, ki so deloma posledica visokih mezd, je povpraševanje po proizvodih, ki niso za človeško eksistenco neobhodno potrebni, zmanjšano, vsled tega je skržena tudi produkcija, kar pomenja naraščanje števil brezposelnega delavstva. Možnost zvišanja mezd je torej omejena; najvišja trajno mogeča meza mora tudi podjetniku pustiti možnost primernega dobička; če se ta meja prekorači, trpi posledice v prvi vrsti delavstvo samo.

(Dalje prihodnjič.)

Koliko zlata posedujejo posamezne velike države? Sir Robert Horne je sestavil tabelo, ki odgovarja na gorenje vprašanje sledeče: Na Anglijskem je za 155 milijonov 51.000 funtov šterlingov zlata, v Zedinjenih državah za 652 milijonov 406.000, na Francoskem 141.621.000, na Japonskem 131.204.000, v Italiji 41.198.000 in na Nemškem za 52.451.000 funtov šterlingov.

Prohibicijski apostol propadel v pijanosti. Ko je držal Pat Brawdera v Breckenridge, Minn. govor, naj se vsakega "munšarja" postavi k steni in ustrelj, se je domov priredil napil ta vzorni prohibicionist in se splazil na kup sena, katerega je zakuril in si med tem pognal kroglo v glavo.

VABILO NA IZLET ALI PIKNIK katerega priredi podporno društvo "Združeni Slovenci" št. 121, S. D. P. Z. v Little Falls, N. Y. Izlet bo v nedeljo, dne 21. avgusta 121 v MORELAND PARKU.

Če slučajno ni kateremu znano kako priti tja, tedaj naj pride do sobratov Jos. Sekter, A. Mlinar, Frank Albrecht ali k Jakob Petkovskemu, vsi so prav blizu.

Društvo je sklenilo, da se udeležijo izleta korporativno, vsled tega vabimo in apeliramo, da ostala bratska društva pridejo in odkorajajo z nami skupno do prostora. Prepričani smo, da nas gotovo posetijo vsi, kajti minuli sta že dve leti odkar smo se skupno zabavali. Prav uljudno vabimo vse mlade in stare domače in bližnje okolice, da nas gotovo obiščete imenovane dne na pikniku. Za dobro zabavo, prigrizek in pijačo ter vse drugo bo točno preskrbljeno za vse. Zelo zanimiv bo program popoldan, omenim naj le nekaj točk: 1. Pozdravni govor predsednika. 2. Narodne himne; izvajal si, narodna godba. 3. Natezanje vrvi za darilo. 4. Tekma v tekanju. 5. Pohod deškom v vrečah. 6. Pohod deklic do cilja. 7. Zbijanje škrtov z žogo. 8. Vgibanje, kdo bolj turškega konja. Za točke 4, 5, 6, 7, dale se bodo različne nagrade. Za plesalce bo tudi prostor dobro ugaljen, da se bodo lahko skakali.

Odhod ob 8.30, na čelu slovenske narodna godba.

Najuljudnejše vabimo in se priporočamo za obilni poset dne 21. avg. društvu "Združeni Slovenci" št. 121, S. D. P. Z.

Frank Malavalič, tajnik.

Moja izjava

Dolničarjem Butte Elk Park Extension Mining Company.

Čast mi je naznaniti dolničarjem in prijateljem našega podjetja, da sem se dne 1. avgusta, t. l. zvaljal za čast in dolžnost predsednika, člana upravnega odbora in poslovnega upravitelja družbe "Butte Elk Park Extension Mining Company" in da od tega dne naprej ne odovarjam in nisem odgovoren za poslovanje, niti da ne pomagam več voditi gori omenjeno družbo.

Ob ti priliki naznanjam, da je vna uprava našega podjetja stopila v sporazum s gospodom S. Volnovikom in gos. G. Frankovičem iz Pittsburgha, Pa., kateri so se isto čeno obvezali, da bodo nadalje finančni naša podjetja s svoto \$150.000, katere se uplačuje družbi kakor sledi:

\$15.000 prvega avgusta 1921, in po \$10.000 mesečno dokler se celokupna svota \$150.000 ne uplača.

Moj odstop od poslovanja našega podjetja je bil potreben iz razloga, da se da novi upravi vna možnost, da se podjetje nadalje razvija in polajuje po svoji najboljši svobodni volji.

Stem tudi enostavno pobijam vse nepravilne glasove nezadovoljstva, ki so osebni naprepi proti meni od strani onih katerim sem bil jaz na poti, da niso mogli izkoristiti dolničarjev, ljudi in podjetja.

Jemajoč upoštev današnje nepopolno finančno stanje, ki vlada v državi, dalje financiranje gori navedenih oseb, omogočilo je to, ker smo jaz in vna uprava politno izpeljali vsprot njihovim ugovorom imajoči uvidu le korist podjetja. Sicer je glavno, da se s tem uspehom jasno potrjuje odlično in solidno stanje našega podjetja katere se je v zadnjih dveh letih razvilo do tega česar je danes, podjetje ki vliha dobro glas pri vseh strokovnjakih in trgovcih v Butte, Mont., enako tudi pri vseh poštenih prijateljih, ki so zasledovali razvoj tega podjetja. Uspeh našega podjetja je odvisen v glavnem od finančnih sredstev, katere so potrebna za njegov razvoj kakor tudi od dobrega strokovnega in trgovskega odnosa. S tem financiranjem dobljenim dne prvega avgusta, t. l. dobil se je potreben kapital za nadaljni razvoj tega. Zmolim odstopom od uprave je dana prilika in možnost novi upravi, da pokaže svoje sposobnost v nadaljnjem poslovanju podjetja in stem dati zadovoljstvo dolničarjem in ljudstvu sploh.

Naznanjam nadalje, da hočem v kratki dohodnosti razposlati vsem dolničarjem točen pregled in račun za vse poslovanje od dneva ko sem jaz prevzel poslovanje v moje roke in do dneva ko sem odstopil in oddal poslovanje v roke novi upravi.

Zavirajoči to naznanilo se najkoreneje zahvalim vsem dolničarjem tega podjetja in vsem prijateljem kateri so mi iskreno pomagali pri mojem delu za dobrobit in uspeh tega podjetja. Osebnaj sem zadovoljen, da sem izvršil vse kar je bilo v moji moči za to podjetje upoštevajoč razmere in prilike pod katerim sem posloval. Novi upravi šelim od srca najboljši uspeh v njenem bodočem poslovanju za korist dolničarjev in podjetja samega.

Ljubomir F. Gredec.

(Advertisement) Aug. 17-18.

FRENCH LINE

NEW YORK—HAVRE—PARIS
naravnost s izvrstnim novim parnikom in po šlezni v Jugoslavijo

S. S. PARIS

33.700 ton—45.000 kupažne sile

ODPLUJE

August 17.

in September 14.

Izvrstna komoditeta za tretjega razreda potnike s 2, 4, 6 in 8 posteljami za družino.

Za nadaljša pojasnila prigrizite se pri vašem domačem zastopniku French Line družbe.

NARAVNOST

v Dubrovniku, Raba in Trstu lahko potujete ako si kupite FARBRODNI LISTEK PRI MENI Dopolnilno ceno in dostavilo.

Opravljanje vse karine po plačilu, prejemnik denar na vlogo in plačilo po 4% obresti. Vsega izplačilo na shteto takoj.

Denarne politizacije KRON—DINAR—JEV—DOLARJEV. Plačilo po našemu ceniku.

EMIL KISS, bankir,
133 Second Ave., New York.

LIQUID FIRE

Tekočinski ogenj za stenice, mravi, škurke in bolhe je najnovjša iznajdba, katero se uporablja brez, da bi se naredilo kaj škode na posteljni opravi, pohištvo ali obleki. Ta nova kemikalija je poznana pod imenom Pesky Devil Quiescent, P. D. Q. Stane je 35c, sicer ima dovolj moči, da očisti vaše hišo stenic, mravi, škurke in bolh ako si kupite P. D. Q., P. D. Q. se priporoča po bolnišnicah, železničnih družbah kot najzanesljivejši in hitrejši sredstvo za odpravo sitnih, stenic, mravinec, škurkov in bolh.

Prodaja se pri: Fuller Morrison, Humiston Keeling, Peter Van Schaack, Mutual Drug, and Robert Stevenson Drug Companies. (Adv.)

Chicago, Illinois.

Pertinčarjevo pomlajenje.

Sanjina povest.

Spisal ETRIN KRISTAN.

(Dalje.)

Sedanje potovanje je koristno. Nekoliko odmor in oddiha po dolgem dolgem delu osveži sile, in z energijo se okrepča tudi volja. Pa so po svetu vsakovrstne prilike za sposobnega človeka; kdor more, pa jih ne porabi, je sam kriv in zaslužil, da nje z rešetom. Doma ne bo nič z odkritjem; kječemu, da zaplače ta ali oni čopaspi, če bo drugje priznalo: Da, Jezerski je naše gore list! Ali kdor zasleduje cilje, potrebuje svobode in potov in sredstev; bogastvo pa daje vse; srebra in zlata za tako imenitno najdbo! Saj ga je dobiti v izobilju, če greš le s pravim blagom na pravi trg. A kadar se napolnijo blaginje, da ne bo več treba misliti na juturnji dan, ne na prihodnje leto, se lahko zapro vrata pisarne; paragrafe naj tedaj zavija; besede naj spravlja s pojmi navskriž, kdor hoče in mora, mi pa povemo nadutemu in našimljenemu pravu, da smo ga zaničevali od vseh začetkov in da se poslavljamo od njega, ker ga ne potrebujemo več. Brea, zaničljiv pogled, konec! Naša znanost pa se tedaj lahko veseli, zakaj nobena briga, nobena dolžnost nas ne bo več odvracala od nje.

He, bratec! Je li nas odkritje približalo cilju ali ne?

V Benetkah je bil razum mistovist; dovolil je Zorku tiho elegijo ob lepi, veliki mumiji nekdanje slave, ki ne ve, da je mrtva in razkazuje svoje lice vsakemu, kdor more plačati vstopnino, kakor v panoptiku. V Rimu so smele sanje odvijati velikanski muzej, ki so ga napolnila stoletja legende in zgodovine; pogovarjale so se s preteklostjo slave in sramote, cesarstva in suženstva, razkošja in bede; gledalo se v ogledalo večno nemirnega, večno valujočega življenja, mogečnega dvigavanja in globokega padanja, sile in nemoci, resnice in utvar. In zazdalo se jim je, da bi v tem Rimu ne dospel do svojega cilja; sem drže vse poti, odtod dalje nobena ne.

V Egiptu je vzdihnil vriedo mednarodnega občinstva, prepričnega, da gledajo nanje kakor na Napoleonove vojske tisoletja s piramid in da izbejo njegove duše atika z duvi faranonov in z Ovisovim misterijem, pa volanega skrbil, da pride v pravi toaleti k table d'hôte in da mu ne nudi kakšna znamenitost, o kateri bo treba praviti domo. V Monte Carlu je dušil svoj gnev in se naporno izkušal izviti tugi, ker igralnica ni pravilna, človeška raznovrstnost pa tako živa resnica, kakor da je vna prosveta obličala v modi, v konvencionalnih šegah, v pripomočkih udobnosti, ne da bi bila mogla prevrtati lupino in se do taktnosti duše.

V Parizu je razum pritegnil vajeti: Treba je misliti na četev; a pred njo ni le setev, temveč tudi okopavanje, pletev in vsakovrstno delo. Takaj je eden tistih krajev, kjer zore zlati plodovi umnemu in spretnemu. Naj se napasejo oči — naše imajo dovolj. Ali tukaj ne odseva le preteklost, tudi sedanjost je tukaj doma. La Gloire

plava po zraku in prsi ljudi jo vdihujejo; ali v ta zrak se dviga tudi dim iz tovarniških dimnikov, pa niti v telesa skozi nos in usta, skozi ušesa in kožo. Zakladi umetnosti se ponosno merijo z zbirkami lepote drugih metropol; pa tudi banke in borze tekmujejo za zmago in prvenstvo. Zorko je silil povelje in vzel v roke prozaično knjigo: Seznam naslovov industrijskih in prometnih družb in podjetij.

Vendar pa mu je bilo še dovoljeno mimogrede uiti Paris, po katerem je kopnelo srce. Neštete dolge ure je prebil v Louvru in Luxembourg; kadar ga je vprko kakšnega velikega dela božanskega genija obšla ožnost, se razum ni po stari navadi razsrdil, ampak prizanesljivo je tolašil: Mnogo jih je na zemlji, ki niso nikdar okušili darov Apolona in muz; in koliko jih ima ključke, ki odpirajo vsa vrata, pa niso nikdar prestopili praga hrama, da bi v njem napolnili dušo z lepoto! Le slabost toži o zamujenih letih; življenje traja do smrti, in bogastvo izkreži tudi duši pota do živih studencev. Tolažba se je zdelo Zorku pičla, ali upiral se ji ni.

Bil je topel večer. Leno se je zibal zrak, jedva da ni povsem zamrlo gibanje. Od juga proti Montmartru so je polagoma polagoma pretakala soparica; nekaj nezvestnega je bilo v zraku, kar je dražilo živce, Zorko, sam v velikem, tujem mestu, je kopnel po osveženju, po hladu in po nečem neznanem.

Nenadoma se mu ustavijo noge pred vhodom Jardin de Paris. Vstopnico, s'il vous plait!

Tukaj še ni bil. Vrt je to, ali nekakšen gostilniški vrt, prirejen za zabavo za Varieté, kaj li, Spored: Konec, balet, žive slike trebušni ples, bioskop.

Pozvonilo je. Gostje gredo na svoje prostore pri mizah. Tudi Zorko sede. Na odru se producira pevec.

Zorku se zazdi, da stoji nekdo za njegovim stolom. Dama. Čisto blizu mora stati, tako da je med njo in med njim komaj naslanjalo njegovega stola. Ne upa se obrniti, a sapa mu zastaja. En hip pomisli, da je treba v velikem mestu naziti na denar. Ali — smešno. Za njim ne stoji lepni tat, ampak dama. Četudi je ni videl, ve natančno, da . . . Toda — dama se ne postavlja za stol neznanega gospoda.

En — torej — take ženske prihajajo sem. Pevec so odšli. Zorko se trdo nasloni na stol in njegov arhet začeti roko. Je li to nameraval? Hitro prime za klobuk: Pardon — pa se obrne. Dama se smehlja, Zorko se prepade in odvrne pogled. Saj ni mogeče! Kakšna optična prevara . . .

Sreče mu utripa, da čuti v vratu udarec kakor od mlativa. Roka se mu trese. Zelaj bi rad še enkrat pogledal in se prepričal, da ga je varala slika, ki je prišla na nepojmljiv način v oči. Ali vrt mu je odvečen in obraz mu je tako spačen, da bi ga skril, če bi mogel. Trdno prime za čašo, silil prste, da se je oklenejo, pa zlije vino vase. Vrat se mu nekoliko omešča. Obrne se — nikogar ni za njim.

Kaj pomeni to? Je li bilo preveč pijače?

Čuden nemir se ga polasti. Zmotil se je na vsak način, ali kako naj se mu vrne mir, dokler se ne prepriča?

[3] (Dalje prihodnjič.)